

דבר הרמטכ"ל

רב-אלוף יצחק רבין

תמו ימי הקרב.

גאה על ניצחונותיו ומרכין דגליו לזכר החיילים והמפקדים שנפלו במערכה, חוזר צה"ל לחיי יום-יום — לשמירת הגבולות, לקיום הביטחון ברחבי המדינה, להתארגנות ולאימונים.

צה"ל עשה את חובתו והיכה את אויבי המדינה מכה רבה. זרים, שלא הכירו את צה"ל ועוצמתו הקרבית, הופתעו מכושר הלחימה שגילו כל חילותינו. אנו מילאנו את ההבטחה, כי אם תבוא עלינו מלחמה נעבירה לשטח האויב.

ידענו תמיד את אשר לפנינו. יחידותינו הלוחמות של צבאנו בכל החילות והזרועות, מפקדים וחיילים, שקדו והכשירו עצמם, במעשה ובמחשבה, במשך שנים ארוכות, יום-יום ושעה-שעה, ליום-הפקודה. לא מעטנו בערך האויב, במספרו ובשפעת נשקו, אך גם לא הפרזנו בהערכת כוחו. ידענו כל העת את אשר עלינו לזכור ולדעת גם עתה, כי נוכל לאויב רק אם מול עדיפותו המספרית תעמוד עדיפותנו האיכותית והמוסרית, ומול שפע נשקו וברזלו נציב את רצוננו הנחוש.

הדבקות במטרה, הטבועה בצה"ל, הכריעה את מערכיו של האויב, והדוגמה האישית של המפקדים היוצאים בראש, הובילה אנשיהם אל האויב — להכותו, להביסו ולרדפו.

סיפור המלחמה טרם נאסף כולו, ועדיין לא נערכו ולא מוצו כל הלקחים והמסקנות. קשה היתה המלחמה. היא התנהלה באויר, ביבשה ובים, בין חולות המדבר, בערים מיושבות ובהרים תלולים. לא אנו בחרנו את הזמן למלחמה, ולא היתה בה הפתעה לאויב. נלחמנו לבדנו, ונלחמנו נגד כל שכנינו.

לא היינו מגיעים לתוצאה כפי שהגענו לולא עשה כל אחד, בצבא ובעם, כל מה שיכול היה לעשות. היתה זו מלחמתנו הראשונה בה לא היתה אף יחידה אחת — חטיבה, גדוד או פלוגה — שלא השיגה את משימתה.

היו בה, במלחמה זו, הרבה דברים גדולים, ושעת הסיכומים הסופיים טרם הגיעה. אולם ללמוד צריך יהיה ממנה הרבה. נצטרך להפוך בלקח ששת הימים ולהתכוון לקראת העתיד, כפי שעשינו לפני המלחמה.

מספר דברים יכולים להאמר כבר היום:

● גם מחר ומחרתים יקבעו את גורל הניצחון מפקדינו וחיילינו. בהכשרתם, בכוננותם ובנאמנותם מופקד יהיה שלום ארצנו ובטחונה גם בעתיד. ראיה בהירה, אמיצה ושקולה של המציאות שסביבנו תכתיב לצה"ל את דרכו בארגון, במבנה, בהצטיידות ובאימונים. כל עוד לא בא השלום — ואין נראים עדיין סימנים מעידים לבואו במהרה — עלינו להיות נכונים ודרוכים לעמוד בכל התמודדות, בכל שעה שתבוא.

● גבולותינו הנוכחים נוחים, אָמנם, יותר להגנה. אך אין אנו יכולים להחליש את עירנותנו ולרפות את דריכותנו. מוטל עלינו להחזיק בגבולות החדשים, להגן עליהם, ואם נאלץ, גם להילחם עליהם.

● פה ושם נצטרך ודאי לסגל פרטים מסויימים באימונים למסקנות שתוסקנה מלקח הלחימה. אך כבר עתה ברור לחלוטין, כי בענייני יסוד הצדיקו את עצמן הדוקטרינות שעליהן הושתתה עבודת הצבא.

● הנכסים הגדולים שטופחו בקרבנו — הדוגמה האישית של המפקדים ההולכים בראש בקרב, הידע המקצועי וכושר התושיה, אחוות הלוחמים, הדאגה לפצוע, אחדות החזית והעורף — נתנו פריים ושכרם במלואו, ואת אלה עלינו להאדיר ולטפח גם בעתיד.

● חזרנו מן המלחמה כשלארצנו מפה חדשה, ולנו ניסיון נוסף וביטחון נוסף. עתה מוטל עלינו לחזור מחדש למשטר חיינו הצבאיים הסדירים: שמירת הגבולות; הכשרה ואימונים; השבת הציוד לתקינותו ועוד.

● על המפקדים לכל דרגותיהם מוטלת החובה להקפיד כל אחד על הקטנות והגדולות ביחידתו, לקיים עירנות להתפתחות ולחידושים בעולם הצבאי, ללמוד את פרטי מלחמת ששת הימים, מהלכיה ופרטי קרבותיה, ולהכשיר את עצמם ואת אנשיהם שוב ושוב להיות נכונים למלחמת המחר אשר, אם תבוא, תהיה, כנראה, שונה מזו שבה ניצחנו זה עתה. אסור לנו לקפוא על זרי הניצחון שמלחמת ששת הימים העניקה לנו.

אנו חוזרים למלאכה של ימי-רגיעה. ידינו תהיינה מלאות עבודה. עלינו לכבד את אמונו של העם בנו, ולשקוד כי חרבנו, גם בהיותה נתונה בנדנה ועטורה בענף הזית, תהיה חרב מרוטה.

פעולת-הראויה של הכנסת הכוחות המצריים לתוך סיני. פעולה זו תוכנה ודאי לצורכי-פנים ולצורכי-חוץ כאחת. היא תוארה על-ידי המצרים כסיוע לסוריה, אשר ישראל עומדת, כביכול, להתקיפה.

לאחר מכן בא סילוק כוח האו"ם, אשר ב-19 במאי לא נמצא עוד בגבולות ישראל-מצרים.

עתה בא הצעד המכריע של חסימת המיצרים, אשר משמעותו הברורה היתה — אתגר למלחמה עם ישראל. אתגר זה לא בא בהיסח-דעת. נאצר סבר והעריך, כי אם תשיב ישראל מלחמה — יוכל לצאת מן ההתמודדות וידו על העליונה; ואם לא תגיב ישראל על חסימת המיצרים — ודאי וודאי שיהיה זה בגדר „כולו ריווח“.

ב-30 במאי הצטרף חוסיין למרכבתו הדוהרת של נאצר וכרת עמו ברית-הגנה, וב-4 ביוני נחתם הסכם דומה בין מצרים לעיראק.

עתה שוב לא היתה הבעיה חסימת המיצרים בלבד — אלא הסכנה לעצם קיומה של מדינת ישראל, אשר עיקר צבאות ערב המתרכזים בגבולה נתונים לפיקוד אחיד מצרי.

תכניות האויב והיערכותו

לפי החומר שכבר נתגלה, מסתבר כי מן ה-26 במאי הוכרז במצרים מצב-הכן וקיימות היו תכניות מתקפה על ישראל. התכנית המצרית היתה להשמיד בראש-וראשונה את חיל-האוויר הישראלי, ולאחר מכן — לנתק את אילת ואת הנגב הדרומי ממדינת ישראל. כיבוש אילת היה משלים את ההישג המוקדם של חסימת המיצרים באיזור ראס-נצראני ושארס-אש-שייח'.

התכנית הסורית

תכניות ומפות שנפלו לידינו מלמדות על תכנית מתקפה סורית בשני צירים, שהם, למעשה, אותם צירים בהם תקפו הסורים במלחמת-הקוממיות: האחד: ציר חשמל-הירדן-צפת-נצרת; ואילו הציר השני אמור היה לעבור בעמק-הירדן, מדרום לכנרת, לעבר עפולה. הכוחות הנעים בצירים אלה עמדו להתלכד בסופו-של-דבר בחיפה.

התכנית הירדנית

הירדנים התעתדה, כנראה, להשיג שני דברים: — ראשית, לכתר את ירושלים העברית, ולהביא לניתוקה מישראל ולכיבוש חלקים ממנה. שנית, היה בכוונתם לשתק את שדות-התעופה שלנו, ולשם כך הועברו לירדן שני גדודי-קומנדו מצריים; למטרה זו אף הפעילו הירדנים את תותחי ה„לונג-טום“ שלהם.

עיראק אמורה היתה לסייע בכוחות-צבא; סיועה יועד תחילה לסוריה, אך לאחר מכן נקבע כי כוחותיה יסייעו לירדן דווקא; לבסוף הגיעה לירדן חטיבה עיראקית אחת בלבד.

תכניתה של ישראל

תכניתה של ישראל היתה ביסודה תכנית הגנתית, העשויה, בעת הצורך, להפוך התקפית. סדר הקדימות ההתקפית יהיה כדלהלן: ראשית — תקיפת הצבא המצרי בסיני, השמדתו ופתיחת המיצרים; שנית — בלימה בגזרות אחרות. ואולם אם וכאשר יתקוף האויב גם בגזרות אלו — מעבר למתקפה גם בהן.

היערכות האויב

● בגזרה המצרית: ברצועת-עזה — דיביזיה פלשתינאית מס' 20, אשר לחמה בצורה טובה יותר מאשר אחיותיה המצריות. בקטע רפיח-אל-עריש — דיביזיה מס' 7; בציר המרכזי אוס-כתף-אבו-עגילה-קצימה — דיביזיה מס' 2 — קו ראשון. בג'בל-ליבני דיביזיה מס' 3 — קו שני; דיביזיה מס' 4 המפורסמת, „העתודה האסטרטגית“ של מצרים, נמצאה באיזור ביר-גפגפה-מלאך ושימשה כקו שליש; בציר הדרומי נמצאה דיביזיה מס' 6; בגזרת הקנריה מצוי היה הכוח המשוריין המיוחד, אשר אנו נקרא אותו כאן על-שם מפקדו — כוח שזלי. כוח זה — שהיה דיביזיה משורינת מאולתרת — היה תחילה בציר הצפוני, ולאחר מכן דילג לאיזור הקנריה, כדי להיות נכון לבצע משם את ניתוק הנגב. לאותה תכלית הופנו גם כוחות מדיביזיה מס' 4 לגזרת דיביזיה מס' 6. דרומה יותר, באיזור המיצרים, ישבה כחטיבה מצרית. בסך-הכל כלל הצבא המצרי בסיני כמאה-אלף איש, למעלה מתשע מאות טנקים, וכמספר הזה קניי-ארטילריה.

● בגזרה הירדנית נמצאו 7 חטיבות חי"ר, אשר נערכו כדלהלן: חטיבה אחת באיזור מוצבי הברק, מול בית-שאן — אשר תפקידה היה למנוע את ניתוק הגדה דרך בקעת-הירדן; חטיבה אחת במשולש הצפוני, למניעת פריצתו לגב-הגדה מצפון; שתי חטיבות יועדו למנוע בעד צה"ל מלפרוץ לגב-ההר ממערב; חטיבה אחת נוספת נמצאה באיזור ירושלים, כשהיא מתוגברת בגדוד טנקים „פסון“ ובחטיבת-עתודה במעלה-האדומים, וחטיבה אחת נמצאה באיזור הר-חברון. אל כל אלה יש להוסיף חטיבת חי"ר אחת מתוך תיל-משלוח העיראקי, אשר הגיעה דרך מפרק לאיזור בקעת-הירדן.

בבקעת-הירדן היו ערוכות גם שתי חטיבות-השריון של